

Framtidens arbete kräver nya former av kunskap

WORLD ECONOMIC FORUM är en icke-statlig organisation som är mest känd för att samla toppen av näringsliv och politik till ett årligt möte i Davos i Schweiz. Det har lett till beskyllningar om att WEF är ute efter att driva en toppstyrd agenda där de härskande i världen på ett informellt möte i skymundan kommer överens om ekonomisk politik och andra världsomspännande affärer.

Under de senaste åren har WEF ökat sin transparens och många av diskussionerna är numera öppna på nätet. Det har ju inte främjat trovärdigheten och legitimiteten att en utvald elit sitter på altoppar ovanför den övriga mänskligheten.

DET ÄR VIKTIGT för forumets substans att det gör eget bakgrundsarbete. En av dessa kartläggningar är rapporten *Future of Jobs*¹, som i sin färskaste version utkom 2023 och tidigare utkommit 2016, 2018 och 2020.

För den nya översikten om arbetets framtid har material samlats in från flera hundra företag med sammanlagt över 11 miljoner anställda, i tiotals industrikluster runtom i världen, i både utvecklade och framväxande ekonomier. Det är större multinationella och lokalt förankrade företag som undersökts, inte småföretag och inte den offentliga eller informella sektorn.

Vilka jobb kommer att öka och vilka minskar i antal? Vilka megatrender och teknologiska omvälvningar träder fram, och vilka slag av färdigheter är de mest eftersökta?

Mikael Kosk
är redaktör för
Ekonomiska
samfundets tidskrift.

EN ÖVERGRIPANDE TREND på arbetsmarknaden är så kallad disruption, det vill säga splittring och avbrott, där en stor del arbeten försvinner och nya kommer till. Utifrån de intervjuade företagen uppskattar WEF:s rapport att närmare en fjärdedel av alla jobb omformas under en femårsperiod från 2023 till 2027. Det innebär att en del jobb försvinner, att många av de som finns kvar får nya arbetsbeskrivningar, och att nyskapade jobb kommer till.

Megatrender som miljöteknologi, digital teknologi, e-handel, artificiell intelligens, cybersäkerhet och big data gör många jobb daterade samtidigt som de skapar ett sug efter nya färdigheter. Det finns inga tecken på att AI eller digitala plattformar på det hela taget skulle minska behovet av mänskligt arbete i framtiden.

TILL DE FÄRDIGHETER som efterlyses mest hör analytiskt och kreativt tänkande, och teknologisk läskunskap. Förmåga att använda AI och big data har en avgörande betydelse i framtiden, likaså har kunskap i hållbarhet och grön omställning det. Också ledartalang och sociala färdigheter kommer

högt på listan över vad de anställda behöver utbildas i. Attityderna – resiliens, flexibilitet, rörlighet, nyfikenhet, motivation och livslångt lärande – spelar stor roll vid sidan av de tekniska färdigheterna.

Inte långt efter informationsteknologi och digital kommunikation dyker kundservice och annat jobb som relaterar till att öka försäljningen upp på listan över heta branscher. Allt jobb som har med informationsteknologi att göra kommer inte längre att behövas; till exempel gör datateknikens utveckling inmatning av data till ett överflödigt arbetsmoment. Samtidigt som det behövs mer kundservice finns många kundtjänster som försvinner eller i hög grad redan försvunnit; typexempel är bankkassörernas, butiksbiträdenas och postiljonernas jobb. Sekreterare och bokförare får allt svårare att hitta jobb.

ÄVEN OM ANALYTISKT TÄNKANDE är den mest eftersökta förmågan rapporterar många företag och organisationer att de lider brist på personal för att göra manuellt arbete. Behovet av murare, snickare, rörmokare, metallarbetare, mekaniker, maskinskötare, chaufförer, livsmedelsarbetare, gruvarbetare och städare har inte försvunnit någonstans. Överallt i världen tycks det råda brist på vårdare.

Även om behovet av manuellt arbete inte försvinner är den övergripande trenden att allt mer arbete kommer att kräva en högre utbildningsnivå och kompletterande utbildning av de anställda. (Finland nämns som ett av de länder som tror mest på olika slags mikromeriter, korta kurser och utbildning online.)

En intressant uppskattning i rapporten Future of Jobs är att cirka en tredjedel av alla moment i affärsverksamhet i dag utförs av maskiner och två tredjedelar av människor (typexempel är att e-handel

ersätter personlig betjäning eller att robotar gör lagerarbete). Automatiseringen framskrider inte så snabbt som många trodde ännu för några år sedan. Utvecklingen handlar troligen om att maskiner och algoritmer utvidgar människans arbete snarare än att de ersätter det.

EN GOD TREND är att ESG och DEI blir allt viktigare i företagens strategier. ESG är en förkortning av *environmental, social* och *governance*, och DEI av *diversity, equity* och *inclusion*. Miljökraven och de sociala kraven går allt mer hand i hand (med reservation för att företag som svarar på enkäter kan ägna sig åt grönmalning).

Vad mångfalden gäller riktar den sig främst till att kvinnor, unga och funktionshindrade i högre grad deltar i arbetslivet. Däremot finns inte i samma utsträckning program för att få människor från lägre sociala grupper bättre involverade i arbetslivet.

PÅ DET HELA TAGET kan arbetslivet i dag beskrivas som gryntigt. Stora mängder enskilda arbetsbeskrivningar och arbetsmoment faller bort samtidigt som nya kommer till. Digital teknik och artificiell intelligens utgör naturligtvis en dominerande utvecklingslinje, men det finns otaliga andra krav och förväntningar på framtidens föränderliga arbetsmarknad.

En uppenbar slutsats av kartläggningen är att det är minst sagt utmanande för utbildningspolitiken att möta de komplexa och motstridiga krav som arbetstagare i olika sektorer måste uppfylla. Universitet, yrkesläroanstalter, företag och offentlig sektor borde i högre grad samordna sina insatser för att svara mot det rådande och växande behovet av utbildning och fortbildning.

¹ <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>